

Sygn. akt VIII Gz 112/17

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Patrycja Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 2017 roku w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa T. C.

przeciwko M. M.

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanego na postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin- Centrum w Szczecinie z dnia 3 lutego 2017 roku, sygn. akt X GC 228/14

postanawia:

oddalić zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 3 lutego 2017 roku Sąd Rejonowy Szczecin- Centrum w Szczecinie oddalił wniosek M. M. o zwolnienie od kosztów sądowych.

Sąd ustalił, że pozwany M. M. wnosząc apelację od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 26 lipca 2016 r. przeciwko T. C. wniósł o zwolnienie od obowiązku ponoszenia kosztów postępowania sądowego apelacyjnego.

Sąd wskazał, że do wniosku pozwany załączył oświadczenie o stanie rodzinnym i majątku sporządzone na urzędowym formularzu, w którym wskazał, że zamieszkuje wraz z żoną i czwórką dzieci. Posiada dwie nieruchomości, rolną w K. o powierzchni 0,5505 ha o wartości ok. 120.000 zł, która jest zajęta w postępowaniu egzekucyjnym, i nieruchomość położoną w S. przy ul. (...), o powierzchni 228 m² i wartości ok. 60.000 zł. Wnioskodawca wskazał, że posiada jako współnik 50% udziałów w spółce jawnej, a wartość udziałów wynosi 5.000 zł i udział o wartości 50 zł w innej spółce z o.o. (...) dwa pojazdy samochodowe zajęte przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Jego miesięczny dochód wynosi 2.000 zł. Żona wnioskodawcy uzyskuje świadczenia socjalne w wysokości 2.000 zł. Dalej podał, że łączne miesięczne koszty utrzymania rodziny wynoszą ok. 2.000 zł i składają się na nie: opłaty za gaz w kwocie 400 zł, opłaty za prąd w kwocie 300 zł, opłaty za wodę i kanalizację w kwocie 300 zł, podatek od nieruchomości w kwocie 25 zł (300 zł/rok) i koszty zakupu medykamentów i środków do rehabilitacji niepełnosprawnego dziecka w kwocie 400 zł, rata kredytu w kwocie 2.850 zł, opłata za dzierżawę w kwocie 500 zł i suma składek za ubezpieczenie pojazdów, podatki i licencje związane z prowadzoną działalnością gospodarczą w kwocie 1.500 zł.

Sąd wskazał, że pozwany nie załączył do wniosku żadnych dokumentów.

Sąd podał, że postanowieniem z dnia 18 listopada 2016 r. zarządono dochodzenie celem ustalenia stanu rodzinnego i majątkowego pozwanego i zobowiązano go do wskazania szczegółowych informacji dotyczących jego sytuacji rodzinnej i finansowej oraz przedłożenia odpowiednich dokumentów celem wykazania tych okoliczności.

Pozwany nie odpowiedział na zobowiązanie.

Sąd zważył, iż zgodnie z treścią art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398) zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść ich bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Oświadczenie powinno obejmować szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania oraz winno być sporządzone według ustalonego wzoru (art. 102 ust. 2 ustawy o kosztach).

Sąd podkreślił, że pozwany składając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych nie uzasadnił złożonego wniosku, a także nie wykonał w jakiegokolwiek części skierowanego do niego zarządzenia z dnia 18 listopada 2016 r. - nie przedłożył wymaganych dokumentów na okoliczność wysokości osiągniętych dochodów i przychodów, a tym samym w całościowy sposób nie przedstawił swojej sytuacji majątkowej.

Same dane wynikające z oświadczenia o stanie rodzinnym i majątku nie wyczerpują, zdaniem Sądu, skierowanego do wnioskodawcy wezwania. Dalej Sąd wywodził, że pozwany podał jedynie, że prowadzi gospodarstwo domowe wspólnie z żoną i czwórką dzieci, a koszty utrzymania rodziny są pokrywane z dochodu jaki pozwany otrzymuje z prowadzonej działalności gospodarczej i świadczeń socjalnych otrzymywanych przez żonę. Zgodnie z tym oświadczeniem pozwany wraz z rodziną dysponuje kwotą 4.000 zł miesięcznie. Jednocześnie pozwany podał wysokości ciężących na nim kosztów utrzymania rodziny i swoich zobowiązań na kwotę blisko 7 tysięcy złotych. Jednocześnie zaznaczyć należy, że pominął koszty utrzymania członków swojej rodziny, w szczególności dzieci (pożywienie, edukacji, odzież środki czystości, i in.). Podał, że wydatki jego rodziny przekraczają otrzymywany dochód i wartość otrzymywanych świadczeń socjalnych. Sama treść oświadczenia pozwanego jest wątpliwa, bowiem pozwany nie wyjaśnia, z jakich środków finansowych pokrywa wydatki przewyższające kwotę 4.000 zł miesięcznie.

Sąd podkreślił, że w dalszym ciągu brakuje dokumentów finansowych, obrazujących wysokość uzyskiwanych przez pozwanego przychodów i dochodów z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, brak jest wskazania wysokości kosztów utrzymania rodziny, kosztów prowadzenia działalności gospodarczej.

Informacja o wysokości osiągniętych przez przedsiębiorcę przychodach jest o tyle istotna dla rozstrzygnięcia w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, że dla określenia zdolności przedsiębiorcy do uiszczenia kosztów sądowych zasadnicze znaczenie ma właśnie wysokość uzyskiwanych wpływów (przychodów) a nie wysokość dochodów (postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 31 marca 2005 roku, VIII Gz 138/05).

Sąd wskazał, że w oświadczeniu o dochodach i stanie rodzinnym pozwany powołał się na konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z regulowaniem zobowiązań kredytowych. W tym kontekście Sąd przywołał stanowisko zaprezentowane w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 lipca 2013 r. (sygn. akt I ACz 1170/13), które sprowadza się do uznania, iż za uzasadnieniem przyznania zwolnienia od kosztów nie może przemawiać obciążenie strony z tytułu kredytów bankowych. Brak jest bowiem podstaw do uznania, iż wydatki stron, które nie są kosztami utrzymania, mają charakter priorytetowy przed kosztami postępowania. Należności z tytułu opłat sądowych muszą być traktowane na równi z innymi wydatkami, nie zaś po zaspokojeniu innych należności uznanych w sposób swobodny i jednostronny za bardziej priorytetowe.

Sąd argumentował, że instytucja zwolnienia od kosztów jest uprawnieniem wyjątkowym. Stanowi ona w istocie pomoc państwa dla osób najuboższych, które bez drastycznego ograniczenia bieżących kosztów związanych z ich egzystencją nie są w stanie ponieść kosztów sądowych. Chodzi zatem o sytuacje, w których strona nie tylko wykaze, że nie posiada bieżących dochodów, czy też jakichkolwiek oszczędności na pokrycie ewentualnych kosztów związanych z toczącym się postępowaniem sądowym, ale również nie jest w stanie w żaden sposób takich środków zdobyć w oparciu o posiadany

majątek. Ponadto Sąd zwrócił uwagę na to, że w procedurze planowania wydatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, przedsiębiorcy, przewidując realizację swoich praw na drodze postępowania sądowego winni uwzględniać konieczność posiadania środków na prowadzenie procesu sądowego. Planowanie wydatków bez uwzględnienia tej zasady, jest naruszeniem równoważności w traktowaniu swoich powinności finansowych, zaś osoba, która traktując preferencyjnie inne zobowiązania – traci zdolność uiszczenia kosztów sądowych - nie może podnosić skutecznie zarzutu, że odmowa zwolnienia jej od kosztów sądowych jest ograniczeniem dostępności do realizacji jej praw przed sądami (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 stycznia 2009 r., I ACz 3/09). A zatem wynika z tego, że koszty sądowe winny być zaspokajane z pierwszeństwem przed innymi kosztami działalności. Zaś obowiązek ich wygospodarowania i zabezpieczenia na ten cel ciąży na przedsiębiorcy. Możliwość zastosowania instytucji zwolnienia od obowiązku uiszczenia należnych kosztów sądowych istniałaby jedynie wówczas, gdyby strona ubiegająca się o takie zwolnienie wykazała, iż na przestrzeni dłuższego czasu próby zgromadzenia środków pieniężnych okazały się bezskuteczne.

Skoro, zatem pozwany, mimo wezwania nie przedłożył w określonym terminie wszelkich żądanych dokumentów, Sąd uznał, iż brak jest podstaw do uznania zasadności złożonego przez niego wniosku.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył pozwany.

Żalący się wniósł o uwzględnienie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Wskazał, że nie zgadza się z interpretacją Sądu, iż to przychód jest jedyną wykładnią uzależniającą zasadność wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Z akt sprawy wynika bowiem, że pozwany pozostawał i pozostaje w zwłoce, a egzekucja skierowana przeciwko niemu jest i będzie bezskuteczna.

Zdaniem pozwanego fakt posiadania nierzetelnych kontrahentów powoduje, że pozwany jest kilkakrotnie karany z uwagi na konieczność zapłaty podatków, konieczność poniesienia kosztów faktycznie wykonanych usług oraz z uwagi na uniemożliwienie dostępu do Sądu.

Pozwany wskazał, że nie ma możliwości sprzedaży, czy obciążenia posiadanych nieruchomości, zaś ograniczenie możliwości funkcjonowania jego rodziny, czy wręcz ograniczenie, np. rehabilitacji jego niepełnosprawnego syna należy oceniać w świetle naruszenia norm konstytucyjnych.

W dalszej części uzasadnienia pozwany podał, że jego średni syn wymaga opieki i rehabilitacji, co jest kosztowne.

Poza tym pozwany wskazał, że ponosi ryzyko prowadzonej działalności gospodarczej w branży budowlanej.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Zażalenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Jak stanowi art. 102 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. tj. z 2014r., poz. 1025 z późn.zm.) zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów.

Postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne, a sąd nie podejmuje żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata (art. 126² § 1 k.p.c.). Zwolnienie od kosztów sądowych jest więc odstępstwem od tej zasady, w interesie osób słabszych ekonomicznie, umożliwiając im realizację konstytucyjnego prawa do sądu. Zwolnienie od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych może mieć miejsce wyjątkowo, gdy uzasadnia to niekorzystna sytuacja materialna strony, która pomimo wszelkich starań, maksymalnej zaradności i zapobiegliwości, nie jest w stanie w krótkim czasie zaoszczędzić stosownej kwoty. Ubiegający się o taką pomoc powinien w każdym wypadku poczynić stosowne oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia kosztów utrzymania koniecznego

dla siebie i rodziny. Dopiero gdy poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające, może zwrócić się o pomoc do państwa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1984r., II CZ 104/84).

Wymóg uiszczenia opłat i wydatków nie jest ograniczeniem prawa do sądu. Ustanowione "bariery finansowe" muszą jednak uwzględniać równowagę (rozsądny związek proporcjonalności) między interesem państwa w pobieraniu opłat sądowych, a interesem strony w dochodzeniu roszczeń (obrony praw) w postępowaniu sądowym (por. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 26 lipca 2005 r., sprawa P. przeciwko Polsce, Nr (...)).

Trafność rozstrzygnięcia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych jest uzależniona w pierwszej kolejności od zgromadzenia dokładnych informacji o sytuacji majątkowej i rodzinnej oraz o dochodach wnioskodawcy. Dane te wynikają z oświadczenia strony (osoby fizycznej), które obecnie sporządza się według ustalonego wzoru (art. 9 pkt 2 i 102 ust. 2 ustawy), stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 stycznia 2006r. w sprawie określenia wzoru oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby fizycznej ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym (Dz.U.t.j. z 2015r., poz. 574). Regulacja ta wymusza podanie przez stronę bardzo szczegółowych informacji ułatwiających rozpoznanie wniosku. Sąd dokonuje oceny czy treść złożonego oświadczenia i wykazany w nim stan majątkowy wnioskodawcy uzasadnia zwolnienie go od kosztów sądowych.

W przedmiotowej sprawie po złożeniu przez pozwanego oświadczenia, postanowieniem z dnia 18 listopada 2016 roku zostało zarządzone dochodzenie mające na celu ustalenie rzeczywistego stanu majątkowego pozwanego. W zarządzeniu z tego samego dnia wezwano stronę do złożenia stosownych dokumentów. Pełnomocnik pozwanego otrzymał wezwanie w dniu 12 stycznia 2017 roku i nie uczynił zadość zobowiązaniu.

Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar dowodowy leży po stronie składającego wniosek. Pozwany w następstwie wezwania Sądu winien był przedstawić wszystkie niezbędne dokumenty obrazujące tak uzyskiwane dochody, jak i ponoszone wydatki. Dopiero przedstawienie pełnej dokumentacji pozwałoby na dokonanie oceny, czy rzeczywiście pozwany nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania.

Skoro zostało zarządzone dochodzenie w celu ustalenia sytuacji materialnej strony, strona winna była dolożyć starań, zastosować się do wezwania Sądu i przedstawić dokumenty do których była wzywana.

W tej sytuacji słuszna była konkluzja Sądu, że przedstawione przez pozwanego informacje nie były wystarczające, aby wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych mógł zostać uwzględniony.

W ocenie Sądu rozpoznającego zażalenie Sąd Rejonowy zasadnie nie przyznał pozwanemu zwolnienia od kosztów sądowych, gdyż pozwany w sposób wybiórczy przedstawił swoją sytuację majątkową.

Reasumując Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, że brak jest podstaw do zwolnienia, stosownie do art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. tj. z 2014r., poz. 1025 z późn.zm.), pozwanego z obowiązku ponoszenia opłaty od apelacji.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy w oparciu o art. 385 k.p.c. w zawiązku z art. 397 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Sygn. akt VIII Gz 112/17 Szczecin, dnia 5 kwietnia 2017 roku

ZARZĄDZENIE

1. (...)
2. (...)
3. (...)

4. (...)